

---

*Ганна
Нівня*

НОТАТКИ ПРО СВІТ, ЯКИЙ ХОВАЄТЬСЯ

Імовірно, кожен на певному етапі дорослішання мріє бути не таким, як усі. Це бажання відрізнятись, бути унікальним хтось зберігає як життєве бунтарське кредо, хтось розуміє, що плисти за течією зручніше і спокійніше. Комусь щастить, і він знаходить шлях до свого призначення та йде цим шляхом, не порівнюючи себе з іншими.

Але є ті, для кого стан «бути не як усі» — це не результат вибору, а доконаний факт. Світ дещо приховує від таких людей і повертається до них іншим боком. І це не виворіт буття, а його прихована грань, яка має свою особливу тональність та естетику.

Від мене світ приховав магію поглядів, глибину зоряного неба, панорамний огляд, фокуси, що їх коїть із простором перспектива, та інші речі, доступні очам. Залишив же кольори, окреслення форм — і все це лише з дуже близької відстані. Світ розкрився для мене як простір звуків, інтонацій, фактур.

Коли ти не бачиш, стан твій подвійний. З одного боку, ти звичайна людина із жагою до щастя, любові, самореалізації, зі своїми повсякденними справами, хоббі, родиною. З іншого ж — твоє життя у багатьох нюансах відрізняється від буденності зрячої людини. Ці буденні дрібниці разом із специфічним сприйняттям доквілля в цілому і роблять незрячих не такими, як усі.

Свою інакшість я усвідомлювала поступово. Імовірно, тому що вчилась у школі для дітей з глибокими вадами зору. Тепер вже неможливо встановити

© Г. НІВНЯ,
2019

весь ланцюжок розуміння, проте деякі його ланки запам'яталися особливо.

Одного разу хлопець, який втратив зір у підлітковому віці і прийшов до нас вже у старших класах, сказав: «Ви навіть не розумієте, чого ми позбавлені — ми позбавлені поглядів. Я вам навіть розказати не зможу, що це таке... Це цілий світ. Дивишся на дівчину, спостерігаєш за виразом її обличчя, а вона погляне, і ти розумієш, чи вона кокетує, чи ти їй байдужий, чи подобаєшся».

Не можна сказати, що до того випадку я не чула про погляди, адже про них писали у книгах. Але до того вони були атрибутом художнього світу, зовсім не обов'язковим у реальності. Чесно кажучи, я і сьогодні не дуже шкодую, що не можу спостерігати за поглядами. Неможливо оцінити втрату того, що не втрачав.

Вже будучи дорослою, я прийшла на інтерв'ю до своєї незрячої подружки, яка працює на радіо. «Сідай поруч», — сказала вона і додала: «Звичайно гості навпроти мене сідають, а ти до мене йди». «А навіщо вони сідають так далеко?» — запитала я. «Ну як же, їм потрібен зоровий контакт».

Так, контакт поглядів не є обов'язковим для нас настільки, що ми і не подумаємо про нього, поки не нагадають. Через це розмова двох позбавлених зору співбесідників може здатися сторонньому спостерігачеві надто дивною. Іноді ми з моїм незрячим чоловіком ведемо бесіди просто ходячи по кімнаті. Причому, кожен ходить якоюсь своєю траєкторією, так, що іноді ми повертаємось одне до одного боком або навіть спиною. Але ми одне одного чуємо, відчуваємо, і нам цього достатньо.

Проте і без зорового контакту незрячі люди у наш час знаходять своє місце в суспільстві. Не буду оригіальною, якщо скажу, що сьогодні настають часи розкішних умов для життя та роботи людей із проблемами зору. Ми можемо читати за допомоги шрифту Брайля. Ба більше, ми можемо зневажливо казати, що Брайль — це минуле століття, і переходити на аудіо-книги, а ще краще — сідати за комп'ютер та за допомоги спеціальних програм прослуховувати електронні тексти. Можемо користуватися соцмережами та, відповідно, бути в курсі всіх подій зі стрічки. Ми можемо самостійно ходити у своїх справах за допомоги білої тростини та навігатора на смартфоні. Можемо обирати професії, які раніше були доступні лише для зрячих людей. На тлі цих змін люди, позбавлені зору, рідше відчувають себе в суспільстві чужими серед своїх, і звичайні люди, зі свого боку, звикають до незрячих.

Діалог між першими і другими можливий, він вже відбувається, і це дуже цікавий, живий діалог. Чи можливе повне розуміння? Ні, як і в діалозі між будь-якими, навіть дуже схожими співбесідниками. Але шлях до пізнання одне одного тим розмаїтіший, чим він довший.

Сьогодні мені хочеться поділитися своїм світовідчуттям, не заторкуючи питань самореалізації або професійної діяльності. Я лише спробую по-

казати той мікс інакшості та звичайності, який в тій чи іншій пропорції носить в собі кожна незряча людина.

* * *

Весна, все квітне і співає, в повітрі розлита ейфорія. Ми з сином прямуємо кудись. Він безперервно коментує: «Візочок з близнятами! Голуб п'є з калюжі! Ой, який милий котик! Ой, а тут гарні квіти, ось доторкнись!» Я дуже вдячна. Вулиця для мене перестає бути лише маршрутом з точки А до точки Б, вона оживає, набуває об'єму. Шкода, що не бачу, але добре, що маю такого чудового коментатора. Шкода, що не можу побачити сина, але, як і всі мами, точно знаю, що він найгарніший з усіх на світі хлопчиків.

Коли на душі від чогось тяжко, акценти зміщуються. І все те саме сприймається в ключі: «Добре, що є такий чудовий коментатор, але так шкода, що не можна своїми очима побачити. Помітити щось цікаве першою, та звернути на це увагу дитини».

* * *

Літня ніч. Коли йдеш вздовж моря, пахне бризом і свіжістю. Вітер приносить запах тютюну та аромати з численних кафе. Хвиль майже не чути, тому що всюди грає музика. Репертуар тут особливий, літній. Здається, нічого немає кращого за ці нічні прогулянки до моря, за цю атмосферу свята, піднесення, за це яскраве відчуття повноти життя.

* * *

Осінній вечір. Я щось переплутала і вибігла з маршрутки не на тій зупинці. Власне, зовсім не на зупинці. Дуже холодно, вже темно, окрім мене, тут нікого немає. Судячи за звуком, повз мене проїхала маршрутка. На жаль, почути та впізнати вид транспорту я можу, лише коли він проїхав повз мене. Треба чекати, що якийсь автобус все ж таки зупиниться, або хтось з перехожих підійде та запропонує допомогти. Можна також піти вздовж дороги та дійти до справжньої зупинки. Вибираєш, враховуючи ступінь поспішання, змерзлості, частоту проїжджаючих автобусів, інші чинники. Подібні пригоди завжди закінчуються добре. Але настрої псують. В такі вечори жалкуєш, що не можеш сидіти за кермом власного авто. Гніваєшся, що не можеш хоча б побачити номер автобуса.

* * *

Інший осінній вечір, всі вдома, а надворі дощить. В такі вечори домашній затишок відчувається як ніколи. Дощ стукотить по металевому козирку. Я навмисно просила, щоб його встановили, коли міняли вікна. Так краще чути дощ. Ми з чоловіком та сином п'ємо чай з лимоном, жуємо щось солоденьке, говоримо про все на світі, жартуємо. Вдома тепло, пахне здобу, долоні зігріваються о чашку. Тихе домашнє щастя.

* * *

Зима. Коли випадає сніг, самостійно орієнтуватися дуже складно. Через замети тростина не торкається землі, і неможливо зрозуміти, дорогою прямуєш, чи вже газоном. Порятунком було б ходити під стінкою, але це також небезпечно: раптом борулька зірветься. В такі дні краще «подорожувати» лише найзнайомішими шляхами, а по більш складних маршрутах йти із супровідником або приймати допомогу, яку завжди пропонують перехожі.

І все одно я обожаю сніг, люблю, як він скрипить під чобітьми, як сніжинки заплутуються у волоссі та сідаю на комір. Сама вже будучи мамою, все ще люблю бавитись у сніжки. Їх можна кидати на слух і влучати! Сніг дарує настрої дива, казки, дає волю внутрішній дитині. Я не бачу ані чудових сніжних переливів, ані бруду, для мене сніг завжди білий-білий.

Ось така повна неповна картина світу, дивного і прекрасного навіть у темряві. Світу, дорогами якого хтось прямує з білою тростиною, а хтось без неї. Світу, населеного людьми, порозуміння між якими можливе і неможливе водночас.

Нівня, Ганна — кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ, автор і ведуча телевізійної програми «Океан кіно і літератури» на каналі Медіа-Інформ, співавтор youtube-проекту «Занимательная повседневность».
